

Egy vértanú

Képek Meny atyáról

1926-ban született Budapesten. Költő, író, esszéista. Legutóbbi írását 2006. 12. számunkban közöltük.

¹Nyolc Boldogság
Katolikus Közösség
(Ford. fr. Hidász Ferenc
OFM.) 2005.

Alexander Volfovics Meny az orosz ortodox egyház papja volt. Yves Hamant francia történészprofesszor — a „bátyuska” közeli barátja — írt róla egy könyvet, mely magyarul *Boldogok, akiket üldöznek az igazságért* címmel jelent meg.¹ Meny atya prófétai jelenség volt. Erős, magas testén érett fej, fején szép vonású, dús, hosszú haj keretezte, rajzos arc. Arcának beszédessége s világossága lenyűgözte hallgatóit. A titkos tudás bizonyossága éltette Meny atyát, amely bizonyosságért mégis mindig megküzdött, hogy szavakká, mondatokká formálja. Nézem ifjúkori fényképeit. Mind egyiken ugyanaz a belső derengés. Ugyanaz a nem följajzott, inkább a félig hunyt szemek mögötti éberség.

Egyik képén lehajtja a fejét. Hullámos a haja. Mély figyelem ül vonásain. Olvas. Radnótira emlékeztet. Radnóti karakteres arcának megszelídített változata az övé. Később is, mikor már keresett hitszónok, ismert író és teológus volt, akit minél inkább ragadott el mondanivalója, annál lassúbb lett, hangsúlyosabb, hangerőt s tónust választó, változtató előadó, mondom, később is — kijelenthetjük — gyönyörű, mert lélekjárta arcán ugyanaz a hol elemző, hol derűs komolyság. Olyan szellemé, melynek látnia adatott, hogy a Test, az Igazság s az Ige egy és megfoghatatlan valóság. Meny atya zsidó származású volt.

Az orosz ortodox egyház papját, Meny atyát 1990. szeptember 9-én, mikor hajnaltájt át akart sietni a vasútállomáshoz vezető ösvényen egy fiatal erdőben, baltacsapással megölték.

Nézem, ahogyan vigyázva csúsztatja a borba mártott kenyérdarabkát az áldozó szájába. Mögötte vékony szál gyertyák égnek. Tarkójáig ér, csúcsosan a csupa-arany papi talár. Alatta ragyog a csupa-arany miseruha, könyöklővel. Nem angyal jut róla eszembe. Egy nagy, művelt, tudós pap, akinek mindene Krisztusé. Nézem őt Magdolna nővérrel. Az idős, sovány, eleven arcú nővérrel, akinek szürke, dísztelen ruhájára Tao jel van varrva. Meny atya súlyos feje, szakállas, egyszerre határozott és szelíd arca gondterhelt. Keze lecsüng. Magdolna nővér tekintetében törhetetlen nyugalom... Nézem őt családjá körében. Hallgatag szépség az asszonyán, a lányán, figyelem a fián. A templomudvaron fehér reverendában ül az asztalnál, a szamovár előtt. Körülötte szőke, fiatal, orosz férfiak, kendős, kedves, szláv, címerarcú asszonyok. Imádkoztak, most teáznak. Barátok közt jókedvűen pengetik a gitárt. Mindenütt ez a titokban lepecsételt, elmélyült arc, megérintve a mindentudástól.

A hóval borított novogyerevenyszki templom, baktatnak feléje az öreg atyák, Vszevolod Spieller, Szmirnov és Tavriov atya. A gulágokat lakták szibériai fagyban, megkínózva, lerongyolva és elrongyolódva, betegek meleg emberbúzában, éhezve, torzsát rágcválva, évtizedekig. Szergij Mecsev atya, a megviselt angyalarcával. Testvére, Alekszij Mecsev atya az ifjú Dosztojevszkij-i arcával. Batyukov atya, akiből olyan belső tűz árad, mintha Hananja, Azarja és Misaél társa lett volna a hétszeresre fölfűtött királyi kemencében. Afanaszj érsek, a nagy, magányos tanú. A kopasz Sipkov atya, a széles, csontos, tépett fehér szakállal; a kinnyilatkoztatásra mindig fürge eleveenség süt ki belőle; úgy rángatták ki az ágyából, a cellájából, el a tányérja mellől a gulágra néhány hónapos időközökben évekre, mintha meg-megismételt föllépésre hurcolták. Hieraksz atya, a megbocsátó Krisztus-arcával.

És Mária anya, mint utolsó órájában az idős Szúzanya. Honnan, miféle, embernek ismeretlen mélységből néz föl? És micsonda megvilágosodott sötétséggel a fehér ruhájában, fehér kendő alól? És Germogen érsek, meg Dudko, Esliman, Jakunyin, Golubcov atya. Meny atya nagy, golgotai családjá... Ha nem volna olyan végtelenül ostoba és cinikus ez a szó, és ha egyáltalán el lehet ilyet gondolni, azt mondaná az ember: íme, az igazi szépségek versenye. Ámulva jár a tekintet egyik arcra a másikra. De hát épp az ember szépsége az, amely mindig egyetlen, tehát a versengésre képtelen. Ez a fajta emberi szépség szent, véren vett, megszenvedett. Belülről s észrevétlenül nő, alakul, bontakozik, s egy mestere van: a szeretet, amely képessé tesz a gonoszság kiszámíthatatlan csapásainak elviselésére is.

Nem kívánom ezt az írást azzal befejezni, hogy A. V. Meny atyának a sötétségből kifénylő kiválóságait tárgyilagosan értelmezsem, nem is tudnám. De megrendítő, betilthatatlan és eltitkolhatatlan nagyságához annyit hozzá kell tenni: eredendően ökumenikus *érző* és gondolkodó ember volt, mint Roger Schutz, akit a szív ösztönös testvér-szeretete készítetett, s talán kényszerített is a vallások, az egyházak, s a felekezetek közti megbékélés szükségének megértésére. Ennek legfőbb bizonyítéka, hogy nagyon szenvedett a hiányától. És nemcsak teológiai megfontolásból szorgalmazta az ökumenét, hanem a szerencsétlenségek fenyegette ember nembeli indítékaiból is. Az istenitől átszőtt és megvilágosított humanizmusa, tudományos érdeklődése, fölkészültsége is arra sarkallta, hogy eredeti tisztelettel tekintszen minden ember teremtett mivoltára.

Élete szakrális gyújtóponttá lett egy szénkemény és szénfekete történelmi időszakban, amelyet a jótól és igaztól való szüntelen félelem tett vaddá; ki kellett oltania Meny atya világosságát. Hogy kettőjük közül az omlik össze, amely világbírónak hitte magát, s az kap magas lángra, amelyről azt hitték, végre kihunyt, csak Meny atya sejtette.